

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

“ 29 ” серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ОСНОВИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ**

обов'язкова

**Освітньо-професійна Регіональний розвиток і просторове планування
програма**

Спеціальність 106 Географія

Галузь знань 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Факультет географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «*Основи територіального планування*» **складена відповідно до освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування».**

Розробник:

Костащук Іван Іванович – завідувач кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор.

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

Костащук Іван Іванович – завідувач кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор.

Погоджено з гарантом ОП _____ **Іван КОСТАЩУК**

(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол № 12/1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____ **Іван КОСТАЩУК**

(підпис)

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Голова навчально-методичної ради _____ **Наталя АНДРУСЯК**

(підпис)

Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни):

Основною стадією управління будь-яким видом доцільної діяльності є процес постановки мети й застосування способів її досягнення. Процес управління складається з багатьох функцій, однак, першорядне значення має планування, що передбачає розробку стратегічних, довгострокових, поточних, оперативних планів, планів інвестиційних проектів та бізнес-планів. Планування спрямоване на підвищення ефективності національного господарства на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання матеріальних і фінансових ресурсів. План передбачає генеральну стратегію розвитку будь-якого суб'єкта господарювання та виконує функції контролю й оцінки.

У зв'язку з цим фахівці з регіонального розвитку та просторового планування повинні мати теоретичні знання та практичні навички, знати методи розробки планів як системи взаємозалежних умов і параметрів конкретної території, формувати поряд із загальними конкретні практичні завдання з планування розвитку території з урахуванням можливості запобігання господарських ризиків.

Мета навчальної дисципліни:

Сформувати у студентів професійні компетентності щодо розподілу влади між різними рівнями та підвищення ефективності планування територіями в Україні умовах реформ.

Завдання курсу:

- сформувати компетентності щодо використання сучасних підходів для аналізу ефективності планування території;
- навчити обґрунтовувати оптимальні шляхи реформування різних галузей господарства із здійсненням прогностичної оцінки наслідків їх впровадження;
- сформувати здатності аналізувати процеси функціонування території, шляхи та методи удосконалення її розвитку.
- навчити застосовувати сучасні методи дослідження систем планування території.

Пререквізити: Топографія з основами геодезії, Вступ до територіального планування

Результати навчання:

У результаті вивчення курсу студенти повинні оволодіти такими компетентностями:

Загальними:

- ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальними (фаховими):

СК 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів, в тому числі міжнародних, що будуть висвітлювати особливості впливу глобалізації на регіони та просторові моделі їх економіки.

СК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах, а також застосовувати різні методи досліджень процесів регіоналізації, уміння ідентифікувати, аналізувати й оцінювати економічні, соціальні та екологічні проблеми регіонів у їх просторовій перспективі.

СК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки та проводити просторовий аналіз поселенських систем на основі кількісних і якісних даних, здійснювати регіональну діагностику на основі територіального планування; ідентифікувати, вимірювати та оцінювати фактори у просторово-часовому континуумі для моделювання траєкторій розвитку міст, регіонів і країн, визначати їх інноваційно-інвестиційний потенціал;

СК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах, а саме проводити географічний аналіз природних та суспільних об'єктів і процесів у різних просторово-часових масштабах, розуміти основні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації.

СК 7. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації. Уміння давати комплексну географічну оцінку території за результатами аналізу карт, здатність відображати географічні об'єкти і процеси за допомогою картографічних творів; використовувати професійно-профільовані знання і практичні навички для розробки та впровадження механізмів територіального менеджменту, районного планування, складання планів та програм соціально-економічного розвитку регіонів.

СК 11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах, застосовувати навички методів проектування, моделювання та управління процесами регіонального розвитку та проводити їх оцінку та експертизу.

Здобувачі освіти повинні набути таких **програмних результатів навчання:**

ПР 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

ПР 02. Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.

ПР 03. Пояснювати особливості організації географічного простору та знати базові уявлення про територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур.

ПР 04. Аналізувати географічний потенціал території

ПР 05. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.

ПР 06. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук та регіональних досліджень.

ПР 07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.

ПР 10. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні, а також особливості процесів глобалізації економічного, соціального, політичного, культурного і духовного розвитку людства, головні закономірності розвитку глобальних проблем та глобалістики.

ПР 13. Застосовувати науково-теоретичні та практичні основи регіоналістики, функції, принципи і методи управління регіональним розвитком.

ПР 15. Вміти створювати картографічні моделі, оформляти картографічні твори з використанням сучасних методів та технологій.

ПР 16. Уміти володіти навичками комплексного географічного аналізу територій.

ПР 17. Уміти проводити аналіз регіонального розвитку та давати оцінку регіонального потенціалу.

Здобувачі повинні:

знати:

- конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні;
- підходи до формування організаційної та функціональної структури органів місцевого самоврядування;
- основні моделі територіальної організації влади;
- особливості динаміки місцевого економічного розвитку, фактори формування конкурентоспроможності громад у складному світі нових реалій; методи проведення діагностики та інструментарій планування розвитку територіальних громад.

Вміти:

- ✓ проводити аналіз діяльності територіальних громад, визначати їх слабкі сторони та перспективні напрями розвитку і підвищення конкурентоспроможності;
- ✓ складати та проводити опитування;
- ✓ розробляти стратегічні плани та стратегії розвитку громад;
- ✓ здійснювати моніторингу та оцінки процесу реалізації стратегії та планів.

**Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація**

Назва навчальної дисципліни: Основи територіального планування												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	II	3	4	120	2	30	30	-	-	60	-	іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Теми лекційних занять	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1					
Тема 1. Вступ до курсу «Основи територіального планування».	6	2	-	-	-	4
Тема 2. Загальні питання територіального проектування та районного планування	12	4	2	-	-	6
Тема 3. Основи планування та просторового розташування населених пунктів	11	2	4	-	-	5
Тема 4. Територіальне планування структури сучасного міста та функціональна організація міських територій	13	4	4	-	-	10
Тема 5. Територіальне планування сільських поселень	16	2	4	-	-	7
Разом за ЗМ1	60	14	14	-	-	32
Теми лекційних занять	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2					
Тема 1. Планування рекреаційних зон	9	2	2	-	-	5
Тема 2. Планування закладів соціальної інфраструктури	13	4	4	-	-	5
Тема 3. Планування приміських зон	10	2	2	-	-	6
Тема 4. Планування розташування виробництва	14	4	4	-	-	6
Тема 5. Територіальне планування транспортних мереж	14	4	4	-	-	6

Разом за ЗМ 2	60	16	16	-	-	28
Усього годин	120	30	30	-	-	60

Тематика практичних робіт

№	Тема практичної роботи	К-ть годин
1	Реформування адміністративно-територіального устрою України	1
2	Територіальне (просторове) планування: зміст, еволюція та основні сучасні напрями. Методологічні основи планування території регіонів України.	1
3	Територіальне планування поселень. Матриця аналізу SWOT/TOWS та аналізу PEST/ PESTLE територіальної громади та поселення.	4
4	Використання ГІС-технологій при плануванні розвитку міських та сільських поселень	8
5	Ландшафтно-рекреаційне планування та його роль у вирішенні завдань сталого просторового розвитку громад	2
6	Планування оптимізації мережі освітніх закладів	2
7	Територіальне планування розвитку медичної сфери	2
8	Територіальне планування приміських зон	2
9	Планування розташування виробництва	4
10	Планування розташування транспортних мереж	4

Тематика індивідуальних завдань

1. Планування та прогнозування як методи державного управління в умовах ринкової економіки.
2. Методи прогнозування розвитку територій.
3. Принципи державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України.
4. Прогнозні і програмні документи економічного і соціального розвитку.
5. Соціально-економічний розвиток регіонів України на сучасному етапі.
6. Основні напрями та пріоритети економічного розвитку України.
7. Основні напрямки і пріоритети розвитку Чернівецької (або будь-якої іншої) області.
8. Сутність планування. Форми і методи планування.
9. Інформаційне забезпечення розробки планово-прогнозних документів розвитку територій.
10. Цілі і функції стратегічного планування територій.
11. Переваги, особливості та характерні риси стратегічного планування.
12. Процес стратегічного планування, його складові.
13. Оцінка та аналіз зовнішнього середовища в процесі стратегічного планування.

14. Оцінка та аналіз вихідного рівня об'єкта стратегічного планування, визначення сильних і слабких його сторін.
15. Інформаційне забезпечення стратегічного планування.
16. Інформація й аналітичні дослідження, необхідні для планування розвитку території.
17. Методи кількісного аналізу стану економіки території.
18. Моніторинг та оцінювання реалізації стратегічного плану.
19. Характеристика методів економічного прогнозування.
20. Державні та регіональні цільові програми.
21. Зміст та структура генерального плану.
23. Напрямки та завдання містобудівної діяльності в Україні.
25. Правове регулювання управління земельними ресурсами.

Самостійна робота

1. Територіальне планування: зміст, принципи та застосування на сучасному етапі.
2. Нормативно-правове та документальне забезпечення планування територій в Україні на різних рівнях.
3. Територіальний розвиток міста та його планувальної структури.
4. Сельбищна зона міст. Її планувальна структура. Розміщення сельбищної зони
5. Особливості планування та забудови міських та сільських територій.
6. Планування використання та управління земельними ресурсами.

Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю. Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента. Формою підсумкового контролю є залік.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення лабораторних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Засоби оцінювання. Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є: контрольні модульні роботи з використанням стандартизованих тестів та вправ на логічне мислення; проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.); розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни. Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку чи екзамену).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі

балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 20; 2 модуль – 40 балів.

Студент, який набрав протягом нормативного терміну вивчення дисципліни 60 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати іспит з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 30 балів, він не допускається до складання іспиту.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається екзамен, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (екзамену чи заліку) – до 40 балів. Якщо студент за власною ініціативою чи бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи – ІНДЗ (фіксовані виступи, реферати, статті, участь в олімпіадах, наукових конференціях тощо), може отримати додатково 20 балів, які також підсумовуються до підсумкової оцінки.

Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

<i>Рейтингова оцінка з дисципліни</i>	<i>Оцінювання в системі ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>	<i>Залік за національною шкалою</i>
90-100	A	5 (відмінно)	Зараховано
80-89	B	4 (добре)	
70-79	C	4 (добре)	
60-69	D	3 (задовільно)	
50-59	E	3 (задовільно)	
35-49	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	Не зараховано
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

Розподіл балів, які отримують студенти за кожен елемент

Поточне оцінювання (<i>аудиторна (лекційний матеріал і практичні роботи) та самостійна робота</i>)										Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
5	5	5	5	10	5	5	5	5	10		

Рекомендована література

Базова (основна)

1. Берданова О.В. Стратегічне планування: навч. посіб. / О.Берданова, В. Вакуленко, В. Тертичка. – Л.: ЗУКЦ, 2008. – 138 с.
2. Берданова О. Оперативне планування реалізації стратегії територіального розвитку : практичний посібник / [О. Берданова, Є. Фишко] ; Швейцарсько-український проект "Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO". – К. : ТОВ "Софія-А", 2012. – 48 с.
3. Блейклі Е. Дж. Планування місцевого економічного розвитку. Терія і практика / Е. Дж. Блейклі. – 2-ге вид. – Львів : Літопис, 2002. – 416 с.
4. Грабовецький Б. Є. Економічне прогнозування і планування : навч. посібн. / Б. Є. Грабовецький. – К. : Цент навчальної літератури, 2003. – 188 с.
5. Державна регіональна політика: навч.посібн. / Н.М.Гринчук, В.М.Вакуленко, – К.: НАДУ, 2007– 64 с.
6. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 396 с.
7. Молодожен Ю. Б. Планування розвитку територій : навч. посібн. / Ю. Б. Молодожен. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. – 284 с.
8. Основи регіонального управління в Україні. Підруч. (з грифом МОН України) / За ред.: В.М.Вакуленка, М.К.Орлатого. – К.:НАДУ, 2011. – 635 с.

Допоміжна

9. Мінченко М. В. Планування та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів : підручник / М. В. Мінченко, Л. П. Чижів, А. В. Фролков. – ВТД "Університетська книга", 2004. – 442 с.
10. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав – членів Ради Європи // В.С. Куйбіда, В.А. Негода, В.В. Толкованов. – К. Вид-во «Крамар», 2009. – 170 с.
11. Розроблення та впровадження стратегічного плану розвитку регіону: Практичний посібник / Бавран Б. Вігода А. Девідсон Г., Мамонова В., Федів І., Санжаровський І. За ред.. Санжаровського І. – К.: Вид-во К.І.С., 2008. – 214 с.
12. Пашута М. Т. Прогнозування та програмування економічного і соціального розвитку : навч. посібн. / М. Т. Пашута. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 408 с.
13. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком : навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – К. : Вища школа, 2000. – 223 с.
14. Стратегічне управління : підручник / О. М. Тищенко, Т. М. Хміль. С. К. Василик. – Х. : ІНЖЕК, 2009. – 278 с.
15. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 698 с. 59
16. Кутідзе Л.С. Стратегічне планування розвитку територій: навчально-методичний посібник / Кутідзе Л.С. – Запоріжжя: ЗЦППКК, 2013. – 42 с.